

ISSN: 2146-1740
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd>,
Doi: 10.54688/ayd.1425532
[Araştırma Makalesi/Research Article]

GÖREV YEMİNİ: MAHİYETİ, AMACI, ÖNEMİ

OATH OF OFFICE: NATURE, PURPOSE, IMPORTANCE

Yasin ERKAN¹ Nazım KARTAL²

Öz

Makale Bilgi

Gönderilme:
25/01/2024

Kabul:
11/06/2024

Yemin, Tanrıyı veya kutsal sayılan varlıkları kefil ve şahit göstererek söze etkinlik kazandırma eylemidir. Görev yemini ise kamu görevlilerinin göreve başlarken belli değerler üzerine verilen sözler olup, kamu görevlisinin vicdanını bağlamayı amaçlamaktadır. Kamu görevlileri için, yemin adıyla verilen bu sözlerin, eğer Tanrı veya kutsal sayılan varlıklar kefil ve şahit gösterilmediği sürece, yemin etkisi yapmayacağı dahası bunların yemin sayılamayacağı kabul edilmektedir. Dünyadaki örneklerine bakıldığında kamu görevlilerinin yeminlerinde dini öğeler göze çarpmaktadır. Öz bağlamından koparılan yeminin etkili olabilmesi oldukça güçtür. Çünkü yemin, yemin olarak algılanmamakta, dinleyiciler ve yemin eden üzerinde herhangi bir etki oluşturmamakta ve sembolik bir eylem niteliğine bürünmektedir. İnançlı ve yeminine sadık bir kamu görevlisinin bir anlamda denetime de ihtiyacı kalmamaktadır. Bu nedenle yemin, kamu yönetiminde önemli bir boşluğu dolduran, etkin, maliyetsiz bir denetim aracı olarak görev yapabilme potansiyelini bünyesinde barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yemin, Görev yemini, Ant, Söz

Jel Kodları: H70, H83, D73

¹ **Sorumlu Yazar:** Arş. Gör., Sinop Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0505-887X, yasinerkan55@hotmail.com

² Prof. Dr., Sinop Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-6907-8442, nazimkartal@sinop.edu.tr

Atıf: Erkan, Y. & Kartal, N. (2024). Görev yemini: Mahiyeti, amacı, önemi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(2), 988-1015.

Abstract

Article Info

Received:
25/01/2024

Accepted:
11/06 /2024

An oath is the act of making promise effective by making God or other sacred beings as guarantors and witnesses. The oath of office, on the other hand, is promise made on certain values when public officials take office, and aims to bind the conscience of the public official. For public officials, it is accepted that these promises made in the name of oaths will not have the effect of an oath unless God or other entities deemed sacred are presented as guarantors and witnesses; moreover, they cannot be considered as oaths. When we look at examples from around the world, religious elements are prominent in the oaths of public officials. It is very difficult for the oath, which is detached from its original context, to be effective. This is because the oath is not perceived as an oath, does not have any effect on the audience and the oath-taker, and takes on the character of a symbolic act. A public official who is faithful and loyal to his oath does not need supervision in a sense. Therefore, the oath has the potential to serve as an effective and costless audit tool that fills an important gap in public administration.

Keywords: Oath, Oath of office, Swear, Promise

Jel Codes: H70, H83, D73

Extended Summary

An oath is a means of assurance that people often use in social life. People make promises to convince someone or swear to make them more effective. An oath is the act of making a promise effective by making God or other sacred beings as guarantors and witnesses. For people of faith, an oath adds an important binding force to a promise. While morally, the fulfillment of a promise depends on the relationship of the person making the promise with his/her social environment, the possibility of fulfillment of the promise and its effect on the person increases in the oath that emerges by attributing religious meaning to the promise.

Historically, the obligation to take an oath has been imposed by laws and social rules on offices and professions that fulfill public duties. Although it is not known when and how the oath of office emerged, it is known that oaths have been used to enter certain professions and undertake public duties since ancient times. The oath of office is the highest guarantee and moral commitment, using certain rituals (formulas, gestures), to use public authority in a responsible and correct manner according to one's moral convictions and conscience.

In public administration, the oath acts as a moral and untraceable fence that ensures that the public official stays within the limits set by the law. The oath of office also serves as a reminder of duties and responsibilities, mobilizing the moral values and fears of those who do not or do not want to follow the rules of law. The state requires public officials to be loyal to it and to obey the law. All of these are actually regulated in legislation and supported by material sanctions. Despite this, the effect of laws on people remains limited, and public officials may resort to illegal ways in dark places. This is where the oath comes into play.

The oath of office aims to bind the conscience of the public official. For public officials, it is accepted that these promises made in the name of oaths do not have the effect of an oath unless God or other entities deemed sacred are presented as guarantors and witnesses; moreover, they cannot be considered as oaths. Thus, the oath taken in the name of God can bind the public official to his/her word at any time and in any place. When we look at examples from around the world, religious elements are prominent in the oaths of public officials.

In Turkey, one of the effects of the secularization policy is seen in the oath. Therefore, when the oath texts are analyzed, especially in the Turkish public administration, the existence of two types of oaths draws attention. While public officials were made to swear a divine oath until the Republican era, it is observed that divine expressions were removed from the oath text for a while after the Republic was proclaimed. It can be stated that the current oath of office has the characteristic of a 'so-called' oath. There is research showing that oaths have an impact on both the swearer and the audience.

Oaths aim to morally bind the individual to conscience and function to establish, maintain and restore trust. It is stated that if the oath is taken seriously, the effects of unethical behaviors can be mitigated. It is very difficult for the oath to be effective if it is detached from its original context. This is because the oath is not perceived as an oath, does not have any effect on the audience and the oath-taker, and becomes a symbolic act. In a sense, a public official who is faithful and loyal to his oath does not need supervision. Therefore, the oath has the potential to serve as an effective and costless audit tool that fills an important gap in public administration.

1. Giriş

Devlet, kamu görevlisinden kendisine sadakatle bağlı kalmasını, kanunlara uymasını istemektedir. Bunların tümü aslında mevzuatta düzenlenmiş ve maddi yaptırımlarla da desteklenmiştir. Böyle olmasına rağmen kanunların insan üzerindeki etkisi sınırlı kalmakta, karanlık noktalarda kamu görevlileri kanunsuz yollara tevessül edebilmektedirler. İşte bu noktada yemin olgusu devreye girmektedir. Yemin, sosyal hayatta insanların sıkça kullandığı bir güvence aracıdır. İnsanlar birilerini ikna etmek için söz verirler veya daha da etkili olması için yemin ederler. Yemin, inançlı insanlar için söze önemli bir bağlayıcılık katar. Yemin, Tanrıyı veya kutsal sayılan varlıkları kefil ve şahit göstermek demektir. Daha teknik manada ise insanların, kutsal sayılan varlıkları şahit ve kefil göstererek geçmişe, bugüne ve geleceğe dair yaptıkları ikna ve güvence amaçlı sözler olarak tanımlanabilir. Literatürdeki çalışmalar yeminle yapılan konuşmaların ve verilen sözlerin belli bir ikna gücü olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda yeminin, kişinin doğru söylediği, sözünü tutacağı, vaadini yerine getireceği veya belli bir şekilde davranacağı konusunda muhatabına tahmin edilemez bir güvence verdiği saptanmıştır.

Görev yemini ise kamu görevlisinin görevine başlamadan önce veya başladıktan sonra mevzuatta belirtildiği şekilde belli değerler üzerine verdiği sözlerdir. Bu sözler, bazen Tanrıya veya kutsal olana dayandırılırken bazen şeref, namus gibi daha dünyevi değerler üzerine bina edilir. Dolayısıyla özellikle Türk kamu yönetiminde yemin metinleri incelendiğinde iki tür yeminin varlığı dikkati çeker. Cumhuriyet dönemine kadar kamu görevlilerine ilahi yemin (gerçek yemin) ettirilmişken, Cumhuriyet ilan edildikten bir müddet sonra ilahi ifadelerin yemin metninden çıkartıldıkları gözlemlenir. Mevcut uygulanan görev yemininin 'sözde' yemin özelliği taşıdığı ifade edilebilir. Yukarıda ifade edildiği gibi yemin dini bir kavramdır; dolayısıyla Tanrı veya kutsal sayılan varlıklar adına yapılmayan 'yeminlerin' yemin sayılması mümkün değildir. Bundan dolayı bu çalışmada gerçek veya ilahi yeminler için 'yemin' ifadesinin, dinen yemin sayılamayacak ifadeler için ise 'sözde yemin' kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

Yemin mefhumunun en ayırt edici özelliği kişilerin inançlarından doğması ve yine inançlarına hitap etmesidir. Yani din veya inanç yemine mukaddem bir olgudur ve ikna gücünü Tanrıdan veya mukaddes sayılan varlıklardan alır. Bundan dolayı yemin, bazı durumlarda insanlar üzerinde kanunlardan daha etkili bir güce sahip olabilmektedir (Mazar & Ariely, 2006: 117). Türkiye'de görev yemini onlarca yıldır uygulanmasına rağmen kamu yönetiminde çok da etkili olmadığı söylenebilir. Tabii ki bir devlette tüm kamusal iş ve işlemlerin hukuka uygun

olarak yapılmasında yeminin tek başına etkisinin sınırlı olacağı iddia edilebilecektir. Ancak bunun dışında daha temel bir sorun daha vardır; Türkiye’de görev yemini olarak yapılan törenlerin ne kadar ‘yemin’ olarak kabul gördüğü ve kamu çalışanları üzerinde ne kadar etkin olduğudur. Adının yemin veya ant olması bir beyanı yemin yapmamaktadır. Çünkü yeminden beklenen amacın gerçekleşebilmesi için insanların yemin ettiğine inanması gerekmektedir. Aksi takdirde yemin adı altında dile getirilen ifadelerin hiçbir zaman ‘yemin etkisi’ yapmayacağı açıktır.

Yeminde üzerinde durulmayı hak eden ve gerek kamu yönetimi literatüründe gerekse uygulamada göz ardı edildiği düşünülen bir başka mevzu da görev yemininin önemidir. Bir ikna ve güvence aracı olduğunu söylediğimiz görev yemini, dünyanın birçok devletinde uygulanmaktadır. Nasıl oluyor da sözlerden oluşan ve genelde de maddi bir yaptırıma tabi olmayan bir uygulama, insanların belli şekillerde davranması konusunda etkili olabiliyor? Bu soru bizi yeminin önemine ve dolayısıyla dinin ve inancın insanlar üzerindeki etkisine götürmektedir.² ‘Söyleme’ veya ‘söz verme’nin özne üzerindeki etkisi ve sonuçları ile yemin etmenin etki ve sonuçları farklı olmaktadır. Çünkü sıradan bir söz, daha dünyevi kabul edilirken yemin söze ilahi bir değer³ kazandırmaktadır. Bu nedenle yemin, güven sorununu aşmanın, kişilerin sözlerini ve vaatlerini yerine getirmesini sağlamanın maliyetsiz ve denetime ihtiyaç göstermeyen bir aracı görevini görmektedir. Üzerine yemin edilen kutsiyetler ve formlar farklı olsa da bu anlamda yeminin işe yaradığını yapılan araştırmalar yanında onun kadimlik ve evrensellik özelliğinden çıkartmak mümkündür.

Bu çalışmada da bu önermelerden hareket edilerek Türk kamu yönetiminde ‘yemin (veya ant)’ adı altında düzenlenen seremonilerin klasik yemin yerine geçmeyeceği başka bir ifadeyle bunların yemin sayılamayacağı ve dolayısıyla yeminden beklenen sonuçlarının alınamayacağı iddia edilmektedir. Çalışmada, yemin olgusu üzerinden görev yemini müessesesi farklı boyutlarıyla irdelenmiştir. Uluslararası kamu yönetimi literatüründe yemin konusunda hatırı sayılır çalışmalara rastlamak mümkün iken Türkçe kamu yönetimi literatüründe yemin konusunun yeterince incelenmediği görülmektedir. Bu nedenle çalışmada uluslararası eserlere sıklıkla müracaat edilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi

---

² Bireyin davranışlarına yön veren temel ahlak kurallarının kaynaklarına ilişkin yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre, Türkiye’de toplumun geneli ‘dini değerlere’ göre davranışlarını belirlemektedir (Örselli, 2010: 230).

³ Yemin, kutsal bir değere atıfla ve o değeri şahit göstererek kişinin sözünü yerine getireceğine veya doğruyu söylediğine dair gerçekleştirdiği eylemdir. Dolayısıyla kutsal değerler yemin eyleminde belirleyicidir (Rutgers, 2010: 442).

yöntemi kullanılmıştır.⁴ Bu çerçevede çalışmada öncelikle yemin konusu ele alınmıştır. Tanımlardan yola çıkarak yeminin ilahi bir olgu olduğu, dine ve inanca dayandığı, gücünü de buradan alabileceği konuları üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın üzerinde duracağı ikinci konu yeminin amacıdır. Tarihsel olarak kadim, coğrafi olarak evrensel sayabileceğimiz yeminin sosyal yaşamda önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir. Peki, bir insan niçin yemin eder veya birisinden niçin yemin etmesi beklenir? Bunun basit bir cevabı vardır: ikna etmek/inandırmak veya ikna olmak/inanmak. Dolayısıyla belli şekillerde davranması istenilen kişilerin -ki görev yemininde bu kamu görevlisidir- yemin etmesi güçlü bir güvence olarak görülür. Kamu yönetiminde kamu görevlisinden beklenen de öncelikle devletine sadakatle bağlı olması, kanunlara uyması, görevini bihakkın yerine getirmesi, rüşvet, zimmet, ihtilas ve irtikâp vb. gibi suçlara bulaşmamasıdır.

2. Literatür İncelemesi ve Değerlendirmesi

Yemin olgusu özellikle ABD ve Avrupa'da ciddi araştırma konusu olmuştur. ABD'de Bowman ve West (2020: 1149; 2021: 109) yemin üzerine önemli çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Yeminin asli bağlamından kopararak formalite olarak uygulandığını ifade eden yazarlar, yeminin özüne döndürülürse etik olmayan davranışlara bir çözüm aracı olabileceğini belirtmişlerdir. Hollanda'da yemin konusunu sistematik bir şekilde ele alan Rutgers (2010: 428; 2013: 249; 2015: 53), görev yemininin, kamu görevlilerinin vicdanını kamusal değerler ve kamu çıkarları ile ilişkilendirerek, yeminin ahlaki olarak kamu görevlisini bağladığını ifade etmiştir. Ancak görev yemininin sembolik (sözde yemin) hale getirilmesinin yeminin işlevselliğini ve değerini azaltacağı sonucuna ulaşmıştır. Rutgers'a (2010: 439) göre yeminin ciddiye alınmayarak sözde yemin haline getirilmesinin diğer ahlaki uygulamalar üzerinde de olumsuz etki ve sonuçları olacaktır.

Ülkemizde ise yemin kavramı daha çok farklı disiplinlerde inceleme konusu olmuştur. Örneğin; ilahiyat alanında Kur'an'ın zengin üslubu içerisindeki yemin örnekleri incelenmiş (Çalışkan, 2019: 108), yine İlahi dinlerde (Yahudilik, Hristiyanlık, İslamiyet) yemin kavramı örnekleriyle ele alınmıştır (Öztürk, 2002: 167). Tarihçiler ise Türk destanlarında yer alan yemin törenleri (Arvas, 2019: 997), eski Türklerdeki farklı ant türleri (İnan, 2017: 280) ve Osmanlı

---

⁴ Doküman analizi, mevcut tüm (basılı ve elektronik) belge ve çalışmaların içeriğini sistematik bir şekilde analiz etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemidir. Diğer nitel araştırma yöntemleri gibi doküman analizi de bir konu hakkında anlam çıkarmak, buna dayalı bir anlayış oluşturmak ve ampirik bilgi geliştirmek amacıyla verileri incelemeyi ve yorumlamayı gerektirmektedir (Kıral, 2020: 173).

arşivindeki yemin metinleri üzerine araştırmalar yapmıştır (Sarıyıldız, 2013: 252). Hukuk alanında ise ilahi yemine işaretle eski Türk Hukukuna göre yeminlerin Allah adına yapıldığını ve bunun değiştirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiş (Ansay, 1954: 116) ve savunma mesleğinde yemin (Çelik, 2000: 131) konusuna odaklanılmıştır. Dilbilimciler konuyu Türkçe yemin ifadelerinin dilbilgisi üzerinden okuyarak incelemiştir (Nazlı, 2013: 5). Sosyolojide toplumsal bağlamda yemin-güven ilişkisi üzerine yoğunlaşmıştır (Gökdemir, 2003: 61). Ayrıca yeminler ile ‘sözde yeminler’ karşılaştırılarak hangi durumda yemin eyleminin bağlayıcı olduğu sosyolojik bir perspektifle incelenmiş, dinsel (ilahi) yeminlerin, dinsel olmayan (sözde) yeminlere göre çok daha ikna edici olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yalçın, 2020: 313).

Türk kamu yönetimi literatürü incelendiğinde yemin konusunun çok fazla araştırma konusu olmadığı görülmektedir. Bu noktada Avşar’ın (2012: 15) çalışması ön plana çıkmaktadır. Yönetim bağlamında yemini inceleyen çalışmada tarihsel perspektiften yeminlerin teokratik-dinsel (ilahi yemin) karakterinin seküler-dünyevi (sözde yemin) bir yapıya dönüşümü anlatılmaktadır. Ayrıca Osmanlı Devleti’nden günümüze kamu yöneticilerinin görevleriyle ilgili ettikleri yeminlere geniş yer verilmiştir. Uluslararası literatürde yoğun bir şekilde incelenen yemin konusunun Türk kamu yönetiminde hak ettiği değeri görmediği söylenebilir. Ülkemizde yemin konusu farklı disiplinlerde ele alınmış olmasına rağmen kamu yönetimi çalışmalarında ise birkaç cümleyle geçiştirilmiştir. Konuyu kapsamlı şekilde ele alan müstakil çalışma sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın literatürdeki bu eksikliği gidermede ve yemin kavramının keşfedilmesinde önemli rol oynayacağı ifade edilebilir.

3. Yemin ve Din İlişkisi

Kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için yeminin dinsel niteliği ve semavi dinlerdeki uygulaması derinlemesine incelenmiştir. Kaynağını ve referansını dinden ve inançtan alan yemin olgusunu anlamak için din-yemin ilişkisine özel bir başlık açmanın faydalı olacağı düşünülmüştür.

3.1. Yemin Nedir?

Arapça bir kavram olan yemin kelime olarak “sağ el, sağ taraf, gerçek, ant, kuvvet, bereket” anlamlarına gelmektedir (Çalışkan, 2019: 87). Bu kelime yerine literatürde ant, kasem, misak, hilf gibi başka kavramlar da kullanılmaktadır ki bu kavramlar da yemin kavramıyla

büyük ölçüde aynı anlama gelmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde yemin yerine ‘ant’⁵ kavramı tercih edilmiştir. Sözlükte ant “Tanrı’yı veya kutsal bilinen bir kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı doğrulama” olarak tanımlanmıştır. (Türkçe Sözlük I, 1998: 115). Türkçe’nin temel kaynaklarından olan Divanü Lügati’t-Türk ve Kutadgu Bilig’de de yemin, and şeklinde ve bugünkü anlamıyla geçmektedir (Kaşgarlı, 1985: 24; Hacib, 2019: 509). Başka bir sözlükte de yemin “Allah’ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz” olarak tanımlanmıştır (Kubbealtı Lugati, 2022). İslam Ansiklopedisi’nde ise yemin “bir kimsenin kararlılığını pekiştirmek ve başkalarını ikna etmek amacıyla söz ve beyanını Allah’ın adını veya bir sıfatını zikrederek kuvvetlendirmesi” olarak ifade edilmiştir (Boynukalın, 2013: 417). Bentham’a göre ise yemin: “Bozduğu takdirde yemin edene Tanrı’nın sonunda ceza vereceği söz ve hareketlerden oluşan bir törendir” (Bentham, 1817: 1’den aktaran Rutgers, 2013: 252).

Tanımlardan da anlaşılabilirdiği gibi bir sözü yemine döndüren en kritik unsur sözün mukaddes bir varlığa dayandırılmasıdır (Avşar, 2012: 16; Boynukalın, 2013: 417; Güzeldal, 2021: 180). Tanrı veya mukaddes bir varlığın şahit veya kefil gösterilmediği sözlerin yemin olarak telakki edilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla din veya inanç yeminin vazgeçilmez bir ön şartıdır. Burada özellikle vurgulamak gerekir ki yemin anlamında hangi kavramın kullanıldığının bir önemi yoktur (yemin, ant, kasem, ahit, misak, söz vb). Önemli olan sözün yemin yerine geçmesidir. Yeminde maksat, insanların söyledikleri bir sözün, yaptıkları bir işin gerçekliğini ya da gerçek dışı olduğunu ifade etmek, bu yönüyle kendi inanırlık veya güvenilirliklerini ancak ve ancak Tanrıyı veya kutsal⁶ sayılanı kefil veya şahit göstererek sağlamaktır. Bu nedenle yeminin amacına ulaşabilmesi için yemin edenin de yemini kabul edenin de inançlı olması gerekir. Neye inanıldığının ise çok fazla önemi yoktur. Çünkü gerçekten farklı bir dine mensup inançlı bir kişinin yemini, aynı dinden olan zayıf inançlı bir kişinin yemininden daha kıymetli ve güçlü bir etkiye sahip olabilir.

3.2. İslam’da Yemin

İslam’da adı yemin⁷ olsa bile alelade her söz yemin sayılmaz. Mutlaka Allah’ı şahit tutmak ve kefil göstermek gerekir (Yarar, 2013: 18). Binaenaleyh öncelikle İslam’ın yemin

⁵ Türk kültürüne dair yazılı belgelerde de yemin için ‘ant’, yemin etmek için ise ‘ant içmek’ ifadesi kullanılmıştır. Nitekim Uygur Türkçesinde ‘ant’ kavramı yemin anlamına gelmekte, ‘antıkmak’ ise yemin etmek, ant içmek anlamında kullanılmıştır (Durmuş, 2009: 97-98).

⁶ Bu durum yemin mefhumunun kutsal varlıklar ve değerler kadar köklü olduğuna işaret eder (Rutgers, 2010: 442).

⁷ İslam fikhında köle azât etme ve boşamaya bağlı olarak yapılan ve bazı sonuçlar doğuran sözlere de yemin denilmiştir (Çalışkan, 2019: 89).

hükümlerini bilmek gerekir.⁸ İslam'ın ana kaynağı olan Kur'an'da yemine ilişkin hükümler vardır (Çalışkan, 2019: 85): Örneğin Maide Suresi 89. ayette Müslümanlara “Yeminlerinize bağlı kalınız” emri verilmektedir. Yine Nahl Suresi 91. ayette “Antlaşma yaptığımız zaman Allah'a verdiğiniz sözü yerine getirin; Allah'ı kendinize kefil tutarak kesinliğe kavuşturduktan sonra yeminlerinizi bozmayın. Unutmayın ki yaptıklarımızı Allah bilmektedir.” denilmektedir. Bu ayetten yola çıkarak İslami yemin, ‘Allah’ı kefil tutarak verilen ve söylenen sözler’ olarak tanımlanabilir. Nahl suresinin 92’inci ayetinde de yemin bahsi devam eder: “Sakın, bir grubun diğer gruptan daha güçlü olması sebebiyle yeminlerinizi aranızda bir kandırma aracı yaparak, ipliğini iyice büktükten sonra geri çözen kadın gibi olmayın. Allah bu şekilde sizi imtihan etmektedir. Ve O, hakkında görüş ayrılığına düştüğünüz şeyleri kıyamet gününde size mutlaka açıklayacaktır.” Bu ayette Allah, gücüne güvenerek yeminlerini bozabilecek olanları uyarmakta ve gerçeğin kıyamet gününde ortaya çıkacağını bildirmektedir. Aynı zamanda Allah tarafından bahsedilen gücün ve verilen sözlerin bir imtihan vesilesi olduğuna da vurgu yapılmaktadır. Âl-i İmrân Suresi 77. ayette Allah, söz ve yemin konusunda Müslümanları şu şekilde uyarmaktadır: “Allah'a verdikleri sözü ve yeminlerini az bir bedelle satanlara gelince, işte onların âhirette hiç nasipleri yoktur. Kıyamet günü Allah onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temize çıkarmayacaktır. Onlar için elem veren bir azap vardır” (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023). Görüldüğü gibi yemin İslam'da önemli bir husus olarak düzenlenmiş, Allah Müslümanların yeminlerine sadık olmalarını emretmiş ve yemini bozanları ahirette karşılaştacakları bir ceza ile uyarmıştır.

Peki, İslam'da yemin nasıl yapılır?

İslam'da bir sözün yemin yerine geçebilmesi için Allah'ın isim veya sıfatlarından birinin zikredilmesi gerekir (Din İşleri Yüksek Kurulu, 2017). En bilinen ve İslam âlimlerince üzerinde mutabık kalınan yemin lafızları ‘vallahi’ ve ‘billahi’dir. Bunlara, çok kullanılsa da, ‘tallahi’ lafzı da eklenebilir. Bunun yanında ‘Rahmâna yemin olsun ki’; ‘canım elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki’; ‘Allah'ın kudreti üzerine yemin ederim ki’ ifadeleriyle de yemin yapılabilmektedir (Boynukalın, 2013: 417). Yasal metinler incelendiğinde İslami yemin olarak yalnızca ‘vallahi’ ile ‘vallahi ve billahi’ lafzını görmek mümkündür. Bu da yemin olarak yeterlidir.

⁸ Yemine en fazla itibar eden dinlerin başında gelen İslâmiyet'te; ‘lağv’, ‘gamus’ ve ‘münakid’ olmak üzere üç tür yemin bulunmaktadır. Doğru olduğu düşüncesiyle yanlışlıkla yapılan Lağv yeminde kasıt olmadığı için kişiye sorumluluk yüklenmez. Gamus yemin, kasıtlı olarak yalan yere yapılan yemindir. Geleceğe yönelik gerçekleşmesi mümkün konularda edilen yemin ise Münakid yemindir (Yılmaz, 1989: 30-31).

İslam’da yemin mubah bir davranış olarak görülse de, alışkanlık haline getirerek gereksiz yere yemin etmek doğru bulunmamıştır. İslam’da yalan yere yemin etmek ise büyük günahlardan sayılmaktadır. ‘Hanefî, Mâlikî ve Hanbelîler’e göre yeminlerde aslolan ibâhadır’ yani yemin etmek mübah (serbest) görülmüştür. Bununla birlikte gereksiz yere yemin etmek dinde hoş görülmemektedir (mekruh sayılmaktadır). ‘Şâfiîler’e göre ise yemin kural olarak mekruhtur ve ciddi bir ihtiyaç hâsıl olmadıkça yemine başvurulması hoş karşılanmamıştır (Boynukalın, 2013: 418).

3.3. Diğer Semavi Dinlerde Yemin

İslam dininde olduğu gibi diğer tek tanrılı dinlerde de yemin önemle bir yere sâhiptir. Musevilik inancında yemin, İbranice ‘Şevuah⁹’ sözcüğünden gelmektedir (Çelik, 2000: 129). Bununla bağlantılı olarak ‘Şavuot’ bayramında Tur-i Sina dağında Yahudilerin Tanrı’ya etmiş oldukları bağlılık yeminini hatırlatarak, kişinin kendini hesaba çekerek kendisine çeki düzen vermesi amaçlanır (Tural, 2022: 155).

Yahudilerin kutsal kitabı olan Eski Ahit’te yer alan ‘ahd’ sözcüğü İbranice’de ‘yemin etmek, söz vermek, taahhüt, antlaşma, yükümlülük, güven veren söz’ anlamlarına gelmektedir. Bu bağlamda Ahit’te hem yemin, hem de kesin söz verme anlamları mevcuttur. Ahdin kutsal ve dini yönünü yemin teşkil ederken, söz verme de ahlâkî yönünü oluşturmaktadır. Bu yüzden Tanrı ile İsrailoğulları arasında yapılan ahdin hükümlerini içerdiği için Yahudi Kutsal Kitabı Eski Ahit (Ahd-i Atik) olarak isimlendirilmiştir (Atasağun, 2001:127).

Yahudilikte yemin anlayışı incelendiğinde Eski Ahit’te Tanrının ve insanların yemin ifadelerine oldukça sık rastlanılmaktadır. İnsanlara ait yeminler genellikle sözlerinin doğruluğunu temin edici ya da şeref ve haysiyetlerini koruyucu mahiyette olup, önemsiz konulardan çok önemli toplumsal konulara kadar geniş bir yemin kullanım alanı olduğu görülmektedir¹⁰ (Öztürk, 2002: 173). Tevrat’ta yer alan On Emir’in üçüncü maddesinde “Tanrı’nın ismini boş yere ağzına almayacaksın” ifadesiyle Tanrı’nın isimlerinin, niteliklerinin kutsallığı vurgulanarak Yahudiler Tanrı’nın adını kullanarak kötü ve çirkin işler yapmamaları konusunda uyarılmıştır. Yahudi inancı gereğince Tanrı, kutsal ve değerlidir; lüzumsuz yere

⁹ ‘Şevuah’ kavramı Hz. İbrahim’in Filistin kralı Abimelek’e yedi dişi kuzu üzerine yemin etmesi olayından gelmektedir. Yahudilerin sözlü vahiy olarak nitelendirdiği Talmud’un şerhi olan Mişna’nın, özellikle Nezikin (zararlar) adlı 4.bölümünde yemin konusu yer almaktadır. On altı bölümden oluşan Nezikin’in altıncı bölümünü ‘Şevu’ot: Yeminler’ konusu oluşturmaktadır (Ayдын, 1981: 142).

¹⁰ Örneğin; bir kadının zina suçu işlediğine dair şüphe bulunması fakat şahit bulunamadığı durumlarda lânet usulüne başvurulurdu. Bir toprak kabın içine mukaddes su ve tuz koyduktan sonra Kâhin tarafından; ‘eğer kocandan başka bir adamla yattın ise lânet getiren bu acı su senin karnını şişirecek ve Rab senin budunu düşürecek, eğer kocandan başka biri ile yatmadıysan bu acı suyun lânetinden berî olasin’ şeklinde kadına yemin ettirilerek acı su içirilirdi (Yetkin, 2015: 12).

O'nun adını ve niteliklerini kullanmak ise yüce olan Tanrı'yı değersizleştirmek olarak görülmektedir¹¹ (Yılmaz, 2019: 38-39).

Yemin, Hristiyanlık'ın ortaya çıktığı dönemde kötüye kullanımından kaynaklı fazla uygulama alanı bulamamış olsa da zamanla bu dinde de önemli bir yer edinmiş ve yeminin merkezinde 'Tanrı-İsa-Kutsal Ruh' üçlemesi yer almıştır (Yılmaz, 1989: 30). Hristiyanlıkta yemin, en temel anlamıyla Tanrı'ya verilen söz olarak tanımlanmaktadır (Güzeldal, 2021: 180). İncil'de yemin etme, Yahudilik ve Hristiyanlık inançlarının temelini ve kurucu eylemini oluşturmaktadır. Bu durum Tanrı'nın Hz. İbrahim ile yaptığı akitlerin, aslında her ikisinin de ettikleri yeminler olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda İncil incelendiğinde Tanrı'nın birçok yerde (Örneğin; "kendi üzerime ant içtim ki, herkesin Tanrısı olacağım") kendi üzerine yemin ettiği görülmektedir (Kutsal Kitap, 2003a).

Özetle Yahudilik ve Hristiyanlıkta da Tanrı adı kullanılarak edilen yeminlerin sıklıkla yapıldığı görülmektedir¹² (Avşar, 2012: 16, Sarıyıldız, 2002: 251). Bu semavi dinlerde de yemin dini bir ritüel olarak görülmekte ve bireyler sözlerini güvenilir hale getirmek için Tanrı'nın şahitliğine başvurmaktadırlar (Mercer, 1913: 31). Hristiyanlıkta yemin etmenin Hz. İsa tarafından kat'i şekilde yasaklandığı görülse de (Kutsal Kitap, 2003b) buna rağmen İncil'de belirttiğimiz örneklerde olduğu gibi yemin ifadeleri bulunmakta, dahası bizzat Hz. İsa'nın kendisine de yemin ettirildiği bölümler yer almaktadır (Kutsal Kitap, 2003c).

Hristiyanlığın ilk dönemlerinde kötüye kullanıldığı gerekçesiyle hoş karşılanmayan yemin, zaman içerisinde toplumda önemli bir yer işgal etmeye başlamıştır. Reform hareketleri, Batı Hristiyan dünyasında birçok değişikliğe yol açmasına rağmen, yemin toplumsal hayattaki yerini muhafaza etmiştir. Reformistler tarafından tehlikeli olarak görülmeyen yemin, insanların en yüksek doğrulama ve taahhüt aracı olarak kabul edilmiş, zamanla mahkemelerden parlamentoya kadar hayatın her alanında yerini almıştır (Öztürk, 2002: 177-178).

4. Görev Yemini

Görev yemini, kamu görevlilerinin mesleğe girişte veya göreve başladıktan sonra belirli değerler üzerine verdikleri sözler olarak tanımlanabilir. Kamu görevlileri için böyle bir

¹¹ Burada 'lüzumsuz yere' ifadesiyle Tanrı'nın isimlerini kullanarak Tanrı üzerine yemin etmeye ilişkin bir yasaklamadan ziyade, buradaki vurgu önemsiz bir konuda Tanrı'nın adını zikredilmesindedir. Nitekim Negatif Emirler içerisinde yer alan yemin ile ilgili kısımda, boş yere ve yalan yemin etme yasağı bulunmaktadır (Yılmaz, 2019: 38-39).

¹² İrksal bir özellik olarak Tanrısal iradeyle belirlendiğine inanılan Yahudilik anlayışında, kişi sonradan Yahudi olamaz ancak Musevi olmayı tercih edebilir. Bu tercihi yapan kişi dinsel bir heyetin huzurunda Musevi olduğunu beyan eden bir yemin ederek kutsal havuzda (Mikve), Tevila olarak ifade edilen bir çeşit boy abdesti alarak eski kirli halinden arınmış ve yeniden doğmuş kabul edilir (Tural, 2022: 138).

uygulamanın olması kamu görevinin özel konumundan kaynaklanmaktadır. Görev yemini, kamu görevi için sözleşmeye dayalı, yasal bir yaklaşımın yetersiz olduğunu vurgulamaktadır. Yemin, kamu görevlilerine etik ve ahlaki açıdan görevlerini yerine getirmeleri için meşruiyet ve yetki vermektedir. En eski dürüstlük aracı olan görev yemini, açık bir şekilde Tanrıyla veya kutsal bir şeyle (kitap, türbe, heykel) ya da kutsal bir çağrışım içeren dini inançlarla doğrudan bağlantılıdır. Kamusal değer yönetiminin bütünlüğü açısından bir araç olarak etik davranış kuralları, kişisel anlamda yemine nazaran daha az bağlayıcıdır ve etkisi de oldukça azdır (Rutgers, 2010: 440).

Tarihte yemin etme yükümlülüğü yasalar ve toplumsal kurallar tarafından kamusal görevleri yerine getiren makam ve mesleklere getirilmiştir (Çelik, 2000: 129). Tarihin çok eski dönemlerinden beri bazı mesleklere girişte ve kamusal görevler üstlenildiğinde yemine başvurulduğu bilinmektedir (Sommerstein & Fletcher, 2007: 3). Örneğin; Antik Yunan (M.Ö. 8.yy.) döneminde, yemin, temel bir sosyal fenomen ve bir vaat aracı olarak görülmüş, demokrasinin temeli olarak kabul edilmiş ve oldukça bilinçli ve yaygın olarak kullanılmıştır (Ateş, 2018: 262). Yine Atina kent devletinde (M.Ö. 7.yy.), kamu görevlilerine işe başlamadan önce kamusal bilinç ile çalışacakları, devleti daha ileri noktalara götürecekleri ve ahlak dışı yol ve yöntemlere başvurmayacaklarına dair yemin ettirilmiştir (Hunbury, 2004: 187).

4.1. Görev Yemininin Özellikleri

Yeminin ve dolayısıyla görev yemininin en önemli ayırt edici özelliği dinsel bir temele dayanmasıdır. Bununla birlikte görev yeminin evrenselliği, hukukiliği ve törensel niteliği gibi üzerinde durulması ve açıklanması gereken diğer özellikleri de etraflıca ele alınmaya çalışılmıştır.

4.1.1. Görev Yemini Tarihsel Olarak Kadim, Coğrafi Olarak Evrenseldir

Yemin insani bir olgu olduğuna göre, yeminin insanlık tarihi kadar eski olduğu çıkarımı yapılabilir (Rutgers, 2010: 442). Kutsallık atfedilen bir varlığı tanık göstererek dinsel bir anlam yüklenen yeminlerin kökeni Sümer Uygarlığı (M.Ö. 4000) ve Antik Mısır'a (M.Ö. 3000) kadar uzanmaktadır (The Encyclopedia of Religion and Ethics, 1917: 437). Aynı dönemde Asur ve Babilde de (M.Ö. 3000) yeminin yaşamın her alanında olduğunu göstermektedir. Bu gelenek aynı coğrafyada yaşayan diğer uygarlıkları da etkilemiştir. Günümüzde özellikle mahkemelerde yapılan yeminlerin Asur ve Babil'den esinlenilerek oluştuğunu söylemek mümkündür. Asur ve

Babil'de siyasi, sosyal ve hukuki hayat içerisinde önemli bir yeri olan yemin uygulaması,¹³ toplumsal hayatta sorunların çözümünde ve gerçeğin ortaya çıkarılmasında önemli bir işlevi yerine getirdiği ve anlaşmalarda taahhüt edici bir amaç taşıdığı görülmektedir (Toptaş & Kahya, 2019: 315). Babil kralı Hammurabi'nin (M.Ö. 18.yy.) kanunlarında da yasal yeminler yer almaktadır (Aktan vd., 2000: 45). Hitit İmparatorluğu'nda (M.Ö. 14. yy.) devletler arasındaki antlaşmalar tanrıların üzerine yemin edilerek yapılmıştır (Avşar, 2012: 21). Benzer şekilde Romalılar (M.Ö. 9.yy.), Cermenler (M.Ö. 9.yy.) ve Yunanlar (M.Ö. 8.yy.) gibi birçok antik toplumda da dinsel anlamda yemin geleneğine rastlanılmaktadır (Rutgers, 2010: 433).

Orta Çağ'da yaygın olarak kullanılan yeminler özellikle kamusal bir faaliyete bulunan herkes için zorunlu tutulmuştur; doktorlar, eczacılar, kasaplar, güvenlik görevlileri, hatta genelev sahipleri bile bu gruba dâhil edilmiştir. Bu yeminlerin en önemli özelliği, ilk olarak hükümdara ve şehrin yöneticisine, sonraları ise anayasaya/halka sadakat talep etmeleridir. Başlangıçta aşkın bir varlığı (Tanrı veya kutsallara) tanık ve cezalandırıcı olarak atıfta bulunulması gerçek bir yemin için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Yeminin bu işlevselliği 19. yüzyıla kadar önemini koruyarak devam etmiştir. Özellikle son yüzyılda yemin, çoğu durumda yasal sözleşme ile değiştirilmiş ve mahkemeler özelinde artık tek gerçek olarak kabul edilmeyerek yalan yere yemin etme durumunda dünyevi cezalar da öngörülmüştür.¹⁴ Kamusal alan dışında yasal sözleşmeler yeterli bir garanti olarak kabul edilirken, mahkemelerdeki yeminler ve görev yemini kamusal alanlarda önemini korumaya devam etmiştir (Rutgers, 2010: 433- 434). Son derece kişisel ve vicdani bir taahhüt aracı olarak görev yemininin halâ yaygın bir kabulle kullanımda olması, kamu görevinin doğasını ve önemini yansıtmaya bakımından dikkat çekicidir. Aynı zamanda bu durumun görev yemininin evrensel niteliğini de ortaya koyduğu ifade edilebilir.

4.1.2. Görev Yemini Hukuki Boşlukları Doldurmaktadır

Toplumsal hayatın düzenlenmesinde bazı durum ve zamanlarda din kurallarının hukuk kurallarından daha etkili olabildiği bilinmektedir. Hukuk, devlet tarafından konulması ve maddi yaptırıma tabi olması açısından toplumsal hayatı düzenleyen diğer kurallardan ayrılmaktadır. Bununla birlikte hukuk kuralları toplumun tüm hücrelerine nüfuz etmede tam etki gösteremez. Bu boşluk başta din kuralları olmak üzere ahlak, görgü ve gelenekler gibi diğer kurallar tarafından doldurulur. Çünkü insanların istenen şekilde davranmasını sağlamak için her kişinin

¹³ Asur ve Babil'de yeminini tutmayanların ve yalan yere yemin edenlerin devlet tarafından ağır şekilde cezalandırılmaları yeminin bağlayıcı bir özelliği olduğunu ortaya koymaktadır (Toptaş & Kahya, 2019: 316).

¹⁴ Yalan yere yemin edenler için dünyevi bir cezanın getirilmesiyle, yeminin aşkın anlamında bir azalma meydana gelmemiştir (Rutgers, 2010: 440).

başına bir polis veya bekçi konulması mümkün değildir. Dolayısıyla bu noktada insanları doğru istikamette tutabilmek için hukuk kuralları ile birlikte ahlâkî bir güce de ihtiyaç duyulur (Jusufo, 1998: 122).

Tarihsel bir örnek verecek olursak Antik Roma döneminde (M.Ö. 9.yy.) yemin kurumu en önemli ispat ve delil aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Roma Hukuku'nda yemin o kadar önemli sayılmıştır ki; anlaşmazlığa düşen iki taraftan biri diğlerinden yemin etmesini talep ettiğinde ve karşı taraf yemin ettiğinde hüküm verilmesine gerek kalmadan yemin hüküm olarak kabul edilmiştir (Yılmaz, 1989: 31).

Kişinin verebileceği en yüksek bağlılığı ve güveni talep eden görev yemininin gerekliliğine ilişkin temel argüman; kamu görevinin bir takım özel sorumlulukları beraberinde getirmesidir. Kamu görevini diğ görevlerden ayıran nokta özel bir statüye sahip olması ve kişiye kamu otoritesi sağlayarak önemli güçlere ve toplumdaki büyük ekonomik araçlara erişim hakkı tanınmasıdır. Bu geniş kamusal yetkiler, kamu menfaati yerine kişisel menfaat sağlamak amacıyla her zaman kötüye kullanılabilir¹⁵ (Rutgers, 2010: 434). Kamu yönetiminde yemin, kamu görevlisinin hukukun çizdiği sınırlar içinde kalmasını sağlayan manevi ve takibi gereksiz bir çit görevi görür. Ayrıca görev yemini, hukuk kurallarını uygulamayan veya uygulamak istemeyen kişilerin manevi değerlerini ve korkularını harekete geçirerek görev ve sorumlulukların bir hatırlatıcısı olarak da hizmet etmektedir (Bowman & West, 2021: 112).

4.1.3. Görev Yemini Tanrı İnancına Dayanır

Tarih boyunca kişinin konuştuğu ya da herhangi bir iddiada bulunduğu hususlarda samimiyetini ifade etme aracı olarak sıklıkla kullanılan yemin, gerçeklerin ortaya çıkarılmasında kullanılan etkili bir yöntemdir. Yeminin özünde Tanrıyı şahit göstererek bir söz verme veya bir beyanın doğruluğunu kutsal bir değer ve varlıkla ilişkilendirip tasdik etme söz konusudur. Görüldüğü üzere dinsel bir nitelik taşıyan yemin eylemi tapınak veya kutsal mekânlarda Tanrı huzurunda gerçekleşmektedir (Toptaş & Kahya, 2019: 315-316). Bu eylemin gerçek bir yemin olması ve ciddiyet kazanması, bağlılık ve sadakat içeren manevi değer ve kutsal otoriteyi kefil ve şahit olarak göstermeye bağlıdır (Rutgers, 2010: 442).

Yemin dini bir eylemdir (Hobbes, 1967: 322), dolayısıyla Tanrıya veya kutsal sayılana dayanılarak yapılır (Herrero, 2018; 37; Lincoln, 1945; 74). Bilinen en ünlü yemin olan Hipokrat yemini bu açıdan önemli bir başlangıç noktası olarak alınabilir. Bu yeminin günümüze

¹⁵ Yeminlerin önemli bir işlevi olduğu ve çoğu insan için yeminli ifadenin ayrıcalıklı bir statüsü ve dahası yeminin açık bir yasal etkisi olduğu ayrıca belirtilmelidir. Örneğin, yemin etmeyen bir yargıç prensip olarak yargıç değildir, kararları geçersiz ve hukuka aykırıdır (Steen and Rutgers, 2011: 351-352).

ulaşan örneklerinde yemine şu şekilde başlanmaktadır: “Hekim Apollou, Asklepios, Hygieia, Panacea ve bütün Tanrı ve Tanrıçalar adına And içerim, onları tanık (şahit) tutarım ki, bu andımı ve verdiğim sözü gücüm, kuvvetim yettiği kadar yerine getireceğim” (Karaöz, 2003: 97-98). Bu nedenle günümüzde birçok ülkede kamu görevlilerin yemin metinleri dini ifadelerle bezenmiştir.

4.1.4. Görev Yemini Etkilidir

Ahlâkî açıdan, verilen bir sözün yerine getirilmesi o sözü veren kişinin sosyal çevresiyle ilişkisine bağlıyken, söze dini anlam yüklenerek ortaya çıkan yemine vaadin gerçekleştirilme olasılığı ve kişi üzerindeki etkisi de artmaktadır (Güzeldal, 2021: 180). Tarihsel açıdan toplumlarda Kur'an, Tevrat, İncil gibi mukaddes kitaplara olduğu gibi bayrak, silah, aile, namus, şeref, tuz, ekme, vücudun herhangi bir uzvu üzerine de yemin edilebilmektedir. Bilimin açıklayamadığı alanlarda din kuralları, inançlar ve mitler bu açığı gidermektedir. İnsanoğlunda var olan güven sorunu da yemin mekanizmasıyla çözülmeye çalışılmaktadır. Modern toplumlarda güven ortamı azaldıkça da, yemine duyulan ihtiyaç devam edecek, bu müessese daha da kurumsallaşacak ve yemin uygulamalarında biçimsel değişiklikler olsa da yemin varlığını muhafaza edecektir (Gökdemir, 2003: 72).

Yeminin hem yemin eden hem de dinleyiciler üzerinde etkili olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur¹⁶ (Carlsson vd. 2013: 117; Jacquemet vd. 2013: 128; Rutgers, 2013: 253; Kemper vd. 2016: 49; Beck vd. 2020: 479). Yeminler, ahlaki olarak bireyi vicdana bağlamayı amaçlamakta (Steen and Rutgers, 2011: 358) ve güveni tesis etme, sürdürme ve geri kazanma işlevi görmektedir (Dean, 2018: 76). Yemin ciddiye alınırsa etik olmayan davranışların etkilerinin hafifletilebileceği ifade edilmektedir (Bowman & West, 2020: 1162).

Yemin ‘kutsal’ (ilahi yemin) çağrışımını yitirmişse, yemin müessesesi önemsiz hale gelir; bu nedenle yeminlerin ya çok ciddiye alınmaları ya da hiç kullanılmamaları gerekmektedir (Rutgers, 2013: 272). Görev yemini uygulamada, etik teşvikler sunan, yolsuzluğu ve istenmeyen davranış durumlarını azaltıcı bir işlevle kurumsal kültürü güçlendirmeye yönelik daha büyük bir çabanın parçası olmalıdır (Bowman & West, 2021: 128). Dine bağlılık ve dini hassasiyetler, özellikle yemin etme davranışı üzerinde kişinin titiz ve dikkatli olmasını sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, kişi lüzumsuz yere yemin etmemesi gerektiğinin bilincinde olur. Diğer türlü yemin etmeye ilişkin hassasiyetin olmadığı durumlarda yemine başvurma

---

¹⁶ Ayrıca görev yemininin ahlaki yapısının dikkate alınması gerektiği ve sadece güven yaratmaya çalışmak için bir araç olarak kullanılmaması ifade edilmiştir (Rutgers, 2013: 249).

sıklaşır ve bu durum kutsallık atfedilen kavramın değerini düşürür. Bu açıdan yemin toplumda ahlaki ve vicdani değerleri yükseltmek için hem öncü hem de daha kısa sürede etki edebilen bir çözüm aracı olarak kullanılabilir.

4.1.5. Görev Yemini Törensel (Seremonik) Nitelikler Taşır

Tarihte devletlerarası antlaşma bağlamında kullanılan yeminler, diplomatik belgelerde ve dış ilişkilerde en önemli normatif mekanizmalardı. Barış ve ateşkes antlaşmalarında Tanrı adı, dine göre kutsal sayılan değerler belirtilerek, dini öğelerle yemin metinlerin anlamlarının ve bağlayıcılığının kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır. Antik dönemde yapılan bir antlaşma sadece bir sözleşmeden ibaret olmayıp, aynı zamanda Tanrının huzurunda gerçekleştirilen ciddi bir yemin niteliğindedir.¹⁷ Sözleşmelerin önemli bir parçası olan yeminler, siyasi bir rol oynamakta ve metinlerdeki dini arka planıyla sözleşmeyi bozma durumunda ilahi ceza gerektiren ciddi bir suç olarak kabul edilmekteydi (Sørensen, 2015: 274; Freire, 2017: 663). MÖ 5. yy'da Atina'da halk tarafından seçilen ve yargılama görevi yapan Beşyüzler Meclisi'nin, bazı kaynaklarda iki kez yemin ettiği ve yeminin son derece ciddi ve törensel bir havada gerçekleştiği ifade edilmektedir (Çelik, 2000: 130; Avşar, 2012: 21).

Görüldüğü üzere yeminler, tarihsel olarak norm uygulayıcısının yokluğunda insan üzerinde yarı-dışsal bir teşvik yaratma amacına hizmet etmiştir. Bu bağlamda kadim bir uygulama olan görev yemini; kişinin ahlaki inançlarına ve vicdanına göre kamu otoritesini sorumlu ve doğru bir şekilde kullanma vaadi için belirli ritüeller de (formüller, jestler) kullanarak vermiş olduğu en yüksek garanti ve ahlaki taahhüttür. Yasal ve sosyal açıdan bir yemin eylemi eksiksiz yerine getirilmelidir. Örneğin, ABD Başkanı Obama'nın 2009 yılındaki yemin töreni sırasında yaşanan kısa bir kekemelik, yeminin ertesi gün her ihtimale karşı tekrarlanmasına neden oldu. Çünkü uygun ve geçerli bir yemin olmadan Obama'nın meşruiyeti ve ahlaki taahhüdü tartışılabilirdi (Steen & Rutgers, 2011: 349). Türkiye'de de benzer şekilde yemin merasiminin usul ve esaslarını belirleyen 'Asli Devlet Memurluğuna Atananların Yemin Merasimi Yönetmeliği' asli devlet memurluğuna atananların yemin merasimine katılmalarını zorunlu tutmuş ve ayrıca yeminin bir seremoni şeklinde yapılmasını öngörmüştür (Resmi Gazete, 1982).

---

¹⁷ Antik dönemde yemin bozan ve yalan yere yemin edenlerin cezasının ahirette Tanrı tarafından verileceğine inanılmaktadır (Rutgers, 2010: 440).

4.1.6. Görev Yemini Laik Devlet Sistemi ile Çatışabilir

Laiklik, en genel ve basit tanımıyla din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, devletin dinlere karşı tarafsız olması anlamına gelmektedir (Özkul, 2014: 273). Diğer bir tanımlamaya göre ise dinin devlet ve dünya işlerinde esas alınmaması, anayasal düzenin insan iradesi kaynaklı akıl ve bilime dayandırılması şeklindedir (Gişi, 2015: 5). Buna mukabil laikliği, devletin herhangi bir dinin ibadet ve ahkâmına müdahale etmemesi olarak ifade eden, dinin devlete karşı -kısmen de olsa- özerk bir alana sahip olduğu kabulüne dayanan, dinin ahlaki ve manevi hayat üzerindeki etkisini kabul eden farklı görüşler de mevcuttur (Başgil, 1998: 11).

Görüldüğü üzere gerek cumhurbaşkanı gerekse milletvekili yeminleri çıkış noktası olarak dini kavramlarla bezenmiştir. Dünyadaki örneklerine bakıldığında seçilmiş kamu görevlilerinin yeminlerinde dini öğeler göze çarpmaktadır. Yemin kavramsal olarak ve çıkış noktası itibarıyla dinsel bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla bu ifadelerin olması yeminin aslına uygun düşmektedir. Türkiye’de ise sekülerleşme politikasının etkilerinden biri de yemin üzerinde görülmektedir. Öz bağlamından koparılan yeminin etkili olabilmesi oldukça güçtür. Çünkü yemin, yemin olarak algılanmamakta, dinleyiciler ve yemin eden üzerinde herhangi bir etki oluşturmamakta ve sembolik bir eylem niteliğine bürünmektedir.

Yeminler, ilk olarak dinsel bir temele dayanmakta ve dini öğeler ağırlıklı iken zaman içerisinde etik değerlerle ifade edilmeye başlanmış; şeref, onur, namus gibi olgular ön plana çıkmıştır (Çelik, 2000: 129). İlahi bir yeminin laik devlet sistemiyle çatıştığı ifade edilebilir. Kaynağını ve ilhamını modern hukuktan alan laik sistemde dini referanslar pek hoş karşılanmamaktadır. Literatürde de ifade edildiği üzere dini bir enstrüman olan ve bu muhteviyatla bezenmiş yemin kavramı laik anayasalarda da yer almaktadır. Dini referanslardan beslenmeyen laiklik anlayışında yemin müessesinin yer alması bir çelişki olarak görülebilir. Toplumsal hayatta birçok alanda yasal sözleşmeler benimsenmiş olmasına rağmen kamu görevlilerinin göreve başlamasında yemin uygulaması birçok ülkede uygulanmaya devam etmektedir.

4.2. Bazı Ülke Örneklerinde Görev Yemini

Günümüzde de pek çok ülkede özellikle seçimle gelinen görevlerde ve üst düzey kamusal sorumluluklarda yemin/and içme uygulamasına gidilmektedir (Avşar, 2012: 16). Kamu görevlilerinin anayasal bir taahhüt vermek zorunda olması, kamu yönetimindeki güvensizlik sorunu ve sadakatsizlik riskine bağlanmaktadır (Gudridge, 2003: 391).

Yemin müessesesi çoğu ülkede siyasi ve idari işlevler için varlığını sürdürmektedir (de Bruin, 2016: 29). Özelde ise görev yemini, bir kamu görevinin kabul edilmesinin içerdiği ahlâkî iddiaların ‘tacı’ olarak görülmektedir. Görev yemini, kamu yöneticileri için belirli bir mesleki özerklik oluşturmaktadır. Kamuda etik davranışa ve kamu hizmeti motivasyonuna olan ilginin artmasıyla birlikte, kamu görevlilerinin özel bir ahlâkî duruşa sahip olması gerektiği belirtilmektedir. Çünkü görev yemini bu ahlâkî sorumluluğun önemli bir taşıyıcısı ve hatırlatıcısıdır (Rutgers, 2010: 429).

ABD’de devlet hizmetine seçilen veya atanan herkes anayasaya bağlılığını ifade ettikten sonra inandığı¹⁸ kutsal kitap¹⁹ üzerine el koyarak yemin eder ve yeminini ‘*Tanrım bana yardım et*²⁰’ şeklinde bitirir (5 U.S. Code Oath of Office, 1966). Birleşik Krallık örneğinde ise milletvekilleri ve yargıçlar, kutsal metni yukarı kaldırıp ellerinde tutarak şu yemini ederler: “Ben, ..., Yüce Tanrı adına yemin ederim ki, yasalara göre, Kraliçe Elizabeth’e, mirasçıları ve haleflerine sadık kalacağım ve gerçek bağlılığımı taşıyacağım. Tanrım bana yardım et”. Yine İngiliz vatandaşlarının bağlılık yemini²¹ de benzer nitelikte dinsel ifadeler içermektedir (Oaths Act, 1978). Finlandiya’da da kamu görevlileri, “Ben, ..., yüce ve her şeyi bilen Tanrı önünde, görevimin yerine getirilmesinde anayasaya ve diğer yasalara uyacağıma, vatandaşların ve toplumun iyiliği için haklı ve tarafsız bir şekilde hareket edeceğime söz veriyorum ve yemin ediyorum” şeklinde yemin ettirilmektedir (Ordinance on oath of office, 1987). Polonya’da kamu görevlileri “Tanrım bana yardım et” şeklinde yemin ederek girilen yükümlülüklerin yerine getirilmesinde yardım için Tanrı’ya dönüldüğü ifade edilmektedir²² (Maciaszek, 2018: 43). Benzer şekilde Sırbistan anayasalarındaki yemin metinleri incelendiğinde, yeminlerin

¹⁸ Farklı bir dine mensup kişi kendi kutsal kitabı üzerine yemin etmektedir. Örneğin; ABD Kongresine seçilen Müslüman üyeler Kur’an’a el basarak yemin etmiştir (BBC, 2019). ABD’deki ilk Türk belediye başkanı da benzer şekilde yemin etmiştir (Anadolu Ajansı, 2022). Yine New Jersey Eyaletinde görev yapan Türk emniyet müdürü de göreve başlarken Kur’an’a el basmış ve Türkçe dua etmiştir (NTV, 2020).

¹⁹ ABD’de dini ritüeller görev yemini törenlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Örneğin; ABD başkanı Biden, yemin töreni sabahı bağlı olduğu kiliseye giderek dua etmiş ve ailesine ait 128 yıllık İncil’e el basarak yemin etmiştir. Yeminden sonra yaptığı ilk konuşmasında da dini öğelere fazlasıyla yer vermiş ve İncil’e referansla konuşmasını tamamlamıştır. Yeminden önce de bir rahip dua ederek görevinde başarılar dilemiştir (Anadolu Ajansı, 2021).

²⁰ ABD’de bağlılık yeminine ‘Tanrı’nın altında’ ifadesinin eklenmesine ilişkin olarak dönemin Başkanı Eisenhower, ‘Bu sayede sonsuza kadar, Amerika’nın gelecek nesillerine dini inancın aşılandığını ve manevi silahlarla güçlendirildiğini’ söylemektedir. Amerika’da ‘Tanrım bana yardım et’ ifadesi yeminin en önemli unsuru olarak görülür. Ahlakî ve dini değerleri olan birisi için bu sözden daha güçlü bir taahhüdün olmadığı ifade edilmektedir (Keskel, 2002: 51).

²¹ 18 yaşından büyük bir kişi, vatandaşlık töreninde ilgili vatandaşlık yeminini etmediği sürece İngiliz vatandaşı olarak kabul edilmez (British Nationality Act, 1981).

²² Yazar, kamusal yaşamda kültür ve ahlâkın devlet düzenlemelerinin uygulanmasını güçlü hâle getirmekte olduğunu belirterek, yemin örneğinden dinin sosyal yaşamı etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

dinsel niteliği ön plana çıkmaktadır²³ (Pavlovic, 2018: 1568). Yine bir başka örnek olarak Hollanda gösterilebilir. Hollanda'daki tüm memurların Mart 2006'dan itibaren görev yemini etmesini zorunlu kılan hükmün memur yasasına eklenmesi görev yemininin güncelliğini yansıtmaya açısından dikkat çekicidir²⁴ (Rutgers, 2010: 436). Görülmektedir ki çağdaş, gelişmiş ve laik ülkelerde de hem kutsal metinler hem de kutsal ifadeler ile yemin güçlendirilmekte ve bu şekilde kamu görevlileri üzerinde bir etki oluşturması amaçlanmaktadır.

Türkiye'ye bakacak olursak 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ilk halinde yemin konusuna yer verilmemiştir. Kanun'un daha sonra değişecek olan ve yemin konusunun ekleneceği altıncı maddesi 'Sadakat' başlığını taşımaktadır ve bu maddede devlet memurlarının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na sadakatle bağlı kalmak ve kanunları sadakatle uygulamak zorunda oldukları ifade edilmiştir. Mezkur altıncı maddeye 12.05.1982 tarihinde yapılan değişiklikler ile eklemeler yapılmış ve memurlar için bir yemin metni yürürlüğe konulmuştur.²⁵ Buna göre memurlar 'sadakatlerini' asli devlet memurluğuna atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle ilan edecekler ve özlük dosyalarına konulacak 'Yemin Belgesi'ni imzalayarak görevlerine başlayacaklardır (Resmi Gazete, 1965). 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun altıncı maddesine yapılan bu eklemelerden yaklaşık beş ay sonra Bakanlar Kurulu tarafından 30.11.1982 tarihinde 'Asli Devlet Memurluğuna Atananların Yemin Merasimi Yönetmeliği' çıkartılmış ve yemin merasiminin usul ve esasları belirlenmiştir (Resmi Gazete, 1982).

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere görev yemini her ne kadar geleneksel ve sembolik olarak ifade edilse de çağdaş yönetim anlayışında da sıklıkla başvurulan bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır (Metz, 2013: 229). Kadim bir gelenek olan ve köklü bir geçmişe sahip olan görev yemini, günümüzde de birçok ülkede yaygın şekilde hâlâ kullanılmaktadır. Özellikle Hollanda örneğinde olduğu gibi yakın tarihli düzenlemeler görev yemininin etkisinin ve işlevselliğinin yeniden onaylanması anlamına gelmektedir²⁶ (Rutgers, 2010: 430).

²³ Sırbistan'da tarihsel zeminde yaşanan değişimler yemin metinlerini de etkilemiştir. Örneğin; komünist rejim döneminde yeminler de komünist ideolojiye göre yapılmıştır.

²⁴ Aslında bu yükümlülük yeni değildir, 1656 tarihli düzenlemelere kadar geri götürülebilir ancak bu durum daha önce hiçbir zaman yasa düzeyinde ele alınmamıştır (Rutgers, 2010: 430).

²⁵ Yemin metni şu şekildedir:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Atatürk İnkılap ve İlkelerine, Anayasada ifadesi bulunan Türk Milliyetçiliğine sadakatle bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını milletin hizmetinde olarak tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacağıma; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup bunları geliştirmek için çalışacağıma; insan haklarına ve Anayasanın temel ilkelerine dayanan milli, demokratik, laik, bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarımı bilerek, bunları davranış halinde göstereceğime namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.

²⁶ Bu durum sadece Hollanda'ya özgü değildir. Ayrıca devletler tarafından kamu hizmetinin özel bir tür ahlaki taahhüt gerektirdiği vurgulanarak getirilen görev yemini uygulaması, kamu ve özel sektör çalışanları arasındaki

4.3. Görev Yemininin Amacı

Herkesten işini ve görevlerini düzgün yapması ve dürüstlük göstermesi beklenirken kamu görevlilerinden daha fazlası talep edilmektedir. Kamu görevlisi için mesleki beklentilerin ötesinde, görev dışında bile geçerli ‘iyi bir kamu görevlisi ‘ olma talebi vardır ve bu talep profesyonel eylemlerin yanı sıra aynı zamanda kişisel eylemleri, hatta aile ve arkadaşların davranışlarını da ilgilendirmektedir. Yasalıktan daha fazlası olan ahlâk, kişinin davranışı hakkında başkalarının yargısını içerir. Kamu görevinin özel doğasının gereği olan ahlâkî kodlar en açık şekilde bir görev yemini talebinde görünmektedir. Bu durum geleneksel olarak kamu görevinin ahlaki, hatta dini bir bağlama yerleştirildiğini gösterir. Kamu sektöründe istihdam ilişkilerinin özel sektör tandanslı değiştiği bir dönemde görev yemininin aktif şekilde uygulanıyor olması dikkat çekicidir. Kamu sektöründe giderek daha fazla talep edilen ahlaki kurallar; davranış kuralları veya bir kurumun temel değerlerine bağlılık olarak görüleceği gibi görev yemini olarak da formüle edilebilmektedir. Bu ahlaki kurallar birçok örgütte yaygın olmasına rağmen yemin etmek özel sektörde pek rastlanılan bir durum değildir²⁷ (Rutgers, 2010: 432-433).

Kamu yönetiminde etik davranış ilkeleri ile varılmak istenen nihai amaç, devlette ve toplumda dürüstlüğü hâkim kılarak, yolsuzluğu ve yozlaşmayı önlemektir. Çünkü kamu hizmeti, halkın kamu görevlilerine belirli bir amaç için kullanılmak üzere verdiği bir ‘emanet’ tir (Usta, 2010: 177). Kamu yönetiminde etik/ahlak konusu, bu yönüyle kamu görevlilerinin kendilerine verilen emanetin gereği gibi kullanılması konusunda vatandaşların beklentilerini karşılamaları ve onların haklarını koruma yükümlülükleri ile ilgilidir (Ateş, 2018: 263). Yönetimsel yozlaşmanın önlenmesinde kamu görevlileri arasında kamu hizmetinin emanet olduğu bilincinin ve ahlaki erdemlerin yerleşmesi etkili bir husus olarak görülmektedir (Koçak & Yüksel, 2010: 77). Bu bağlamda görev yemini, etik davranış kuralları ile eş anlamlı görülmektedir (Phillips, 2012: 11). Yani etik kurallar ile sağlanmaya çalışılan olumlu birey davranışları yemin ile gerçekleştirilebilecektir. Görev yemininin arkasındaki temel düşünce, ahlaki bir çağrışım içeren bu müessese üzerinden çalışanların davranışlarını ahlaki standartlarla uyumlu hale getirilmesine rehberlik etmektir. Nitekim bu bağlamda insanlara bu şekilde ahlaki standartlar sağlamanın birey davranışı üzerinde önemli etkisi olduğu gösterilmiştir (Mazar vd, 2008: 639; Steen & Rutgers, 2011: 355; Rutgers, 2013: 269; Kemper vd. 2016: 48).

---

ayrımı ortadan kaldırma girişimleriyle açıkça çelişmektedir. Kamu yararı için güçlü bir taahhüt mevcutken, özel sektörde bir firmanın kendi ‘anayasasına’ ya da ‘hissedarlarının çıkarlarına’ bağlılık yemini istemesi gayri ahlâkî olarak görülebilecektir (Rutgers, 2010: 436).

²⁷ Özel sektörde de sınırlı da olsa yemin uygulamaları görülebilmektedir (Mazar vd, 2008: 122).

Görev yemini öncelikli olarak kamu görevlisinin vicdanını bağlamayı amaçlamaktadır²⁸ (Steen & Rutgers, 2011: 351). Dolayısıyla görev yemininin, açık bir şekilde kamu yönetiminde yolsuzluk ve adam kayırmacılık gibi usulsüzlüklerle mücadeleye yönelik olduğu söylenebilir²⁹ (Rutger, 2015: 59). Görev yemini bu negatif durumları engellemek amacıyla yanı sıra, kamu yararı sağlamak üzere kamu görevlisinin toplumsal hedeflerle özdeşleşmesinde yardımcı olmak gibi pozitif katkı sağlayabilecek çok köklü bir mekanizmadır (Jacquemet vd. 2013: 129).

4.4. Görev Yemininin Önemi

Yukarıda ifade edilen amaçlar görev yeminin kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu amaçlar kısmî olarak bile gerçekleşebilirse kamu yönetimine ciddi etkileri olacaktır. Tabii ki sadece görev yemininin tüm olumsuzlukları gidereceği gibi bir önerme fazlasıyla iddialı olacaktır. Bu noktada etik ilkeler ile sağlanmaya çalışılan davranışların yemin mekanizmasıyla harekete geçmesi daha kolay olacaktır. Çünkü yeminin kişi üzerinde etkili olması (Carlsson vd. 2013: 116; Jacquemet vd. 2013: 129; Beck vd. 2020: 479), dolayısıyla kamu çalışanını üzerinde vicdani bir denetim mekanizması oluşturması (Bowman & West, 2020: 1163), kamu yönetiminde yozlaşma gibi olumsuzlukların önüne geçilmesi noktasında son derece önemli rol oynamaktadır (Steen & Rutgers, 2011: 351).

Görev yeminine ilişkin ifade edilen geleneksel teori ve bu kapsamda yeminin ana hatlarıyla belirtilen anlamının, günümüzde görev yemini eden birinin aklına gelme ihtimali oldukça düşük olarak görülebilir. Buna rağmen görev yemini çoğu insan için hâlâ yüksek bir ahlaki anlama sahiptir. Görev yemininin önemli bir işlevi de kamu görevlilerinin etik standartları daha fazla özümsemesini sağlayarak davranış üzerinde önemli bir etki oluşturmasıdır (Mazar vd. 2008: 6). Bu nedenle insanların yemin etmeye itiraz etmeleri, son derece müdahaleci ve bir kişiyi ahlaki olarak kısıtlayıcı olan yeminden kaçınma durumu yeminin ahlaki bağlayıcılığıyla açıklanabilir. Genellikle halka açık bir ortamda yapılmakta olan görev yemini, dünyanın her yerindeki siyasi temsilciler, üst düzey kamu yöneticileri, yargıçlar, kamu görevlileri, mahkemelerdeki tanıklar ve bilirkişiler için bir ön koşuldur. Yeminleri sembolik olarak görmek büyük bir yanılğı olacaktır. Çünkü yeminli bir memurun tanıklığı mahkemelerde diğerlerinden daha fazla delil sayılmaktadır. Bu önemine rağmen yemin, kamu

---

²⁸ Açık bir ritüel ve önemli bir gereklilik olan görev yemini, aynı zamanda kamu hizmeti motivasyonunun da bir yansımasıdır. Dolayısıyla araçsal (sözde yemin) bir yaklaşım görev yeminine zarar vermektedir. Yönetimsel etik bağlamında kişinin kamu hizmeti motivasyonunu vicdanına sabitlemek ancak ahlaki ve maddi bir anlam içeren bir yemin aracılığıyla sağlanır ve ancak gerçek (ilahi) bir görev yemini yolsuzluğun önlenmesine hizmet edebilir (Steen & Rutgers, 2011: 351).

²⁹ Bu nedenle yemine bağlı hiçbir seçilmiş veya atanmış kamu görevlisinin hediye dahi kabul etmemesi gerektiği, kendilerinin ve dolayısıyla kamu yönetiminin yozlaşmasına engel olması ifade edilmiştir (Rutger, 2015: 67).

yönetimi çalışmalarında nadiren tartışılmakta ve kamu etiğine girişlerin çoğunda bu eksiklik görülmektedir (Rutgers, 2010: 436).

5. Sonuç ve Değerlendirme

Kamu yönetiminde yozlaşmaların³⁰ önlenmesi ve en aza indirilebilmesi için dürüstlüğün ve erdemin yükselen bir değer olarak kamuoyuna benimsetilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, bireylere kuralların dışına çıkmamak, yasal ve etik zemini bulunmayan yollardan çıkar sağlamamak, toplumun diğer bireyleriyle dayanışma içinde bulunmak, yardımlaşmak, karşılıklı hoşgörü ve iyi niyetle hakkına razı olmak gibi duyguların aşılmasına yönelik eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerine ağırlık verilmelidir (Sanal, 2000: 55-56).

Özellikle kamu görevlileri için hem ‘sözde yemin’ hem de ‘etik sözleşme’ gibi içsel kontrolü sağlamaya yönelik mekanizmalar, kamu yönetiminde yozlaşma ve yolsuzlukları engellemede etkili bir araç olamamaktadırlar. Türkiye’de yönetsel yozlaşmanın önlenmesinde manevi-ahlaki değerlerin toplumda etkin hale getirilmesi çözüm önerilerinden biri olarak belirtilmektedir. Kamu görevlilerini etik dışı davranışlara iten nedenlerden biri olarak da ‘kişinin ahlâk anlayışı’ gösterilmektedir (Örselli, 2010: 27). Toplumsal hayata ilişkin düzenin sağlanmasında ve devam ettirilmesinde, yasal düzenlemelerle birlikte, toplum tarafından belirlenen ve birey üzerindeki etkin olan manevi-ahlaki değerlerin de önemli işlevi bulunmaktadır. Bu değerler, birey üzerinde iki aşamalı bir kontrol mekanizması oluşturmaktadır. Öncelikle bireylerin yasal normları ihlâlini henüz daha düşünce safhasındayken engellemekte (haram, günah vb. şekilde), sonrasında da toplumsal kınama ve baskı araçlarıyla kişinin yasa dışı davranışa yönelme eğilimini azaltmaktadır. Tüm kamu görevlilerinin başına norm düzenini koruması için bir görevli verilemeyeceğinden, bireyler üzerinde oto kontrol mekanizmasını çalıştıran manevi-ahlâkî değerlerin, yasal düzenlemeleri destekleyici şekilde etkinleştirilmesi gerekmektedir (Berkman, 1998: 51). Çünkü etik ve ahlâk, yasaları aşan bir şekilde kamu vicdanıyla ilgilidir.

Post modern dönemde devletler açısından simgesel (sözde yemin) bir niteliğe bürünen yemin kavramı, kişiler arasında ise gücünü ve önemini korumaktadır. Tanrı veya inandıkları ve çok önem atfettikleri bir değer üzerine yapılan yemin (gerçek yemin) bireysel ilişkilerde hâlâ

---

³⁰ Yönetimde etiği gündeme getiren esas unsur siyasal- yönetsel yozlaşma ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yolsuzluk olgusu olmaktadır. Yozlaşma genel anlamda, devlet sistemindeki bozuklukları ifade ederken, özelde ise kamu görevlilerinin görevleri ile ilgili menfaat sağlamalarını ve her türlü ayrıcalıklı işlem yapmaları anlamına gelmektedir.

son derece belirleyicidir. Bu nedenle önemli sonuçları olan yeminin toplumlarda etkin rolünün devam ettiği söylenebilir.

Literatürdeki araştırma ve çalışmalardan hareketle yönetimde etik çalışmalarının temel amacı kamu görevlilerinin vicdanını bağlamak olduğu görülmektedir. Yemin mekanizmasının bu bağlamda önemli bir araçsallık sağlayacağı ifade edilebilir. Buna rağmen Türkiye’de görev yemini onlarca yıldır uygulanmasına rağmen kamu yönetiminde çok da etkili olmaması çelişkili bir durum olarak görülebilir. Tabii ki bir devlette tüm kamusal iş ve işlemlerin hukuka uygun olarak yapılmasında yeminin tek başına etkisinin sınırlı olacağı iddia edilebilecektir. Ancak bunun dışında daha temel bir sorun daha vardır; o da, Türkiye’de görev yemini olarak yapılan törenlerin ne kadar “yemin” olarak kabul gördüğü ve kamu çalışanları üzerinde ne kadar etkin olduğudur. Adının yemin veya ant olması bir beyanı yemin yapmamaktadır. Çünkü yeminden beklenen amacın gerçekleşebilmesi için insanların yemin ettiğine inanması gerekmektedir. Aksi takdirde yemin adı altında dile getirilen ifadelerin hiç bir zaman “yemin etkisi” yapmayacağı açıktır.

Uluslararası literatürde görüldüğü üzere kritik öneme sahip görev yemini Türkiye’de kamu yönetimi çalışmalarında etik kurallara kıyasla çok az inceleme konusu olmuştur. Konunun ve kavramın son derece önemli olmasına rağmen yeterince incelenmemiş olması açıkçası şaşılacak bir durum olarak görülebilir. Bu çalışmada Türk kamu yönetimi literatüründe eksiliği görülen ve yasa/etik dışı davranışların önlenmesinde etkili bir araç olabileceği düşünülen yemin mekanizması keşfedilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda alana katkı sağlamayı amaçlayan çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılarak ulusal ve uluslararası görev yemini metinleri incelenmiş, uluslararası literatürde yapılan çalışmalara ve çizilen çerçevelere bakıldığında Türk kamu yönetiminde uygulanan yeminin bağlamından uzak olduğu ve gerçek bir yemin niteliği taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Katkı Oranı Beyanı: Sorumlu yazar %70, 2. Yazar %30 katkı sağlamıştır

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Contribution Rate Statement: Corresponding author: 70% Other author: 30%

Conflicts of Interest: There is no potential conflict of interest in this study.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C., Vural, İ. Y. & Aktan, T. (2000). *Haklar ve özgürlükler antolojisi*. Hak-İşçi Sendikaları Konfederasyonları Yayınları.
- Anadolu Ajansı (2021). “ABD'de dini ritüeller, başkanlık yemin töreni geleneğinin önemli bir parçası”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdde-dini-ritueller-baskanlik-yemin-toreni-geleneginin-onemli-bir-parcasi/2119056>, Erişim Tarihi: 20.09.2023
- Anadolu Ajansı (2022). “ABD'nin ilk Türk Belediye Başkanı Tayfun Selen, New Jersey'de bölge başkanlığına seçildi”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdinin-ilk-turk-belediye-baskani-tayfun-selen-new-jerseyde-bolge-baskanligina-secildi/2468420>, Erişim Tarihi: 19.09.2023
- Ansary, S. Ş. (1954). Mahkemelerimizde yemin. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 115-118.
- Arvas, A. (2019). Türk destanlarında ‘ant içme’ ritüeli üzerine bazı tespitler. *Folklor/Edebiyat*, 25 (100), 997-1009.
- Atasağun, G. (2001). Yahudilikte dini sembol ve kavramlar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (11), 125-156.
- Ateş, H. (2018). Kamu yönetiminde ahlâk. İçinde Erdoğan N., Torlak Ö ve Bilgin Tiryaki K (Ed.), *Temelleri ve uygulamalarıyla iş ahlâkı*, (ss.260-292). İgiad Yayınları.
- Avşar, B. Z. (2012). Biattan yemine kamusal sorumluluk üstlenenlerin ve temsilcilerinin and içmesi. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, (10), 15-61.
- Aydın, M. (1981). Talmud'un doğuşu ve Yahudiler üzerindeki tesiri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25 (3-4), 139-152.
- Başgil, A. F. (1998). *Din ve laiklik*, (59). Kubbealtı Yayıncılık.
- BBC (2019). “ABD Kongresi'nin ilk Müslüman kadın üyeleri Kuran'a el basarak yemin etti”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-46759089>, Erişim Tarihi: 19.10.2022
- Beck, T., Bühren, C., Frank, B. & Khachatryan, E. (2020). Can honesty oaths, peer interaction, or monitoring mitigate lying?. *Journal of Business Ethics*, 163 (3), 467-484.
- Berkman, A. Ü. (1998). Yolsuzluk ve rüşvete karşı önlemler. *Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 39-56.
- Bowman, J. S. & West, J. P. (2020). Pointless or powerful: The case for oaths of office. *Administration & Society*, 52 (8), 1147-1169.
- Bowman, J. S. & West, J. P. (2021). “Oaths of office in American States: Problems and prospects”. *Public Personnel Management*, 50 (1), 109-132.
- Boynukalın, E. (2013). “Yemin”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 43, 417-420.
- British Nationality Act (1981). <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/61>, Erişim Tarihi: 17.01.2023

- Carlsson, F., Kataria, M., Krupnick, A., Lampi, E., Löfgren, Å., Qin, P. & Sterner, T. (2013). The truth, the whole truth, and nothing but the truth—A multiple country test of an oath script. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 89, 105-121.
- Çalışkan, M. (2019). Kur'an-ı Kerim'in yemin üslubu. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (15), 85-112.
- Çelik, G. (2000). Savunma mesleğinde yemin. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 1. 129-134.
- Dean, M. (2018). Oath and office. *Telos*, 18 (5), 67-91.
- de Bruin, B. (2016). Pledging integrity: Oaths as forms of business ethics management. *Journal of Business Ethics*, 136 (1), 23-42.
- Din İşleri Yüksek Kurulu (2017). “Bilinen yemin kalıplarından olmayan, halkın ürettiği örf hâline gelen yemin ifadeleri yemin olarak geçerli olur mu?”, <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/743/bilinen-yemin-kaliparindan-olmayan-halkin-urettigi-orf-haline-gelen-yemin-ifadeleri-yemin-olarak-gecerli-olur-mu>, Erişim Tarihi: 21.05.2023
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2023). “Âl-i İmrân Sûresi”, <https://kuran.diyamet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/al-i-imran-suresi-3/ayet-77/kuran-yolu-meali-5>, Erişim Tarihi: 10.04.2023
- Durmuş, İ. (2009). Türk kültür çevresinde ant. *Millî Folklor*, 84, 97-106.
- Freire, L. G. (2017). Foreign relations in the ancient Near East: oaths, curses, kingship and prophecy. *Journal for Semitics*, 26 (2), 663–687.
- Hacib, Y. H. (2019). *Kutadgu bilig*. (Çev. M. Tunçel). Gençlik Spor Yayınları.
- Herrero, M. (2018). Sacrament and oath: A theological-political displacement. *Political Theology*, 19 (1), 35-49.
- Hobbes, T. (1967). *Hobbes's leviathan*. Ripol Classic Press.
- Hunbury, G. L. (2004). A pracademic's perspective of ethics and honor: imparatives for public services in the 21st century. *Public Organization Review*, 4, 187-204.
- Gişi, E. (2015). Laiklik kavramının kronolojik evrimi. *The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies*, 1 (1), 1-13.
- Gökdemir, G. (2003). Türk mitolojisinde yemin-ant müessesesi. *Millî Folklor*, 59, 60-72.
- Gudridge, P. O. (2003). The office of the oath. *Const. Comment*, 20, 387-404.
- Güzeldal, Y. (2021). Tanrı'ya adanmış bir hayat: Hristiyan manastır yeminleri. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 21 (1), 179-204.
- İnan, A. (2017). Eski Türklerde ve folklorda «ant». *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 6 (4). 279-290.
- Jacquemet, N., Joule, R. V., Luchini, S. & Shogren, J. F. (2013). Preference elicitation under oath. *Journal of Environmental Economics and Management*, 65 (1), 110-132.

- Jusufo, N. (1998). *Eğitim açısından Kur'an-ı Kerim'de yemin kavramı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaöz Arıhan, S. (2003). *Antik dönemde tıp ve bitkisel tedavi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kařgarlı M. (1985). *Divānū Lüġāti 't-Türk*. (Çev. B. Atalay). TDK Yayınları.
- Kemper, N., Nayga Jr, R. M., Popp, J. & Bazzani, C. (2016). The effects of honesty oath and consequentiality in choice experiments. *Research in Agriculture & Applied Economics*, 1-54.
- Keskel, K. (2002). The oath of office: A historical guide to moral leadership. *Air & Space Power Journal*, 16 (4), 47-57.
- Kiral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 170-189.
- Koçak, S. Y. & Yüksel, G. (2010). Türk kamu yönetiminde etik ve Kamu Görevlileri Etik Kurulu. *Bilgi Dergisi*, 21, 73-95.
- Kubbealtı Lugaı (2022). "Yemin", <http://www.lugatim.com/s/yemin>, Erişim Tarihi: 11.12.2022
- Kutsal Kitap (2003a). "Yeřaya 45", <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Y%C5%9Fa.45>, Erişim Tarihi: 27.04.2023
- Kutsal Kitap (2003b). "Matta 5", <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Mat.5>, Erişim Tarihi: 01.05.2023
- Kutsal Kitap (2003c). "Matta 26", <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Mat.26>, Erişim Tarihi: 13.05.2023
- Lincoln, F. A. (1945). The non-Christian oath in English law. *Transactions (Jewish Historical Society of England)*, 16, 73-76.
- Maciaszek, P. (2018). The significance of including the words "so help me God" in the oath of some public officials in Polish and Canon law. *Przeład Sejmowy*, 2, 35-48.
- Mazar, N. & Ariely, D. (2006). Dishonesty in everyday life and its policy implications. *Journal of public policy & Marketing*, 25 (1), 117-126.
- Mazar, N., O. Amir. & Ariely, D. (2008). Identity, morals, and taboos: beliefs as assets. *Journal of Marketing Research*, 45 (6), 633-644.
- Mercer, S. A. (1913). The oath in cuneiform inscriptions. *Journal of the American Oriental Society*, 33-50.
- Metz, T. (2013). The ethics of swearing: The implications of moral theories for oath-breaking in economic contexts. *Review of Social Economy*, 71 (2), 228-248.
- Nazlı, K. (2013). *Türkçe yemin ifadeleri üzerine toplum dilbilimsel bir inceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- NTV (2020). "ABD'de Türk kökenli emniyet müdürü", <https://www.ntv.com.tr/dunya/abdde-turk-kokenli-emniyet-muduru,MatlRvdBKEimoeNy-F-Fjg>, Erişim Tarihi: 21.10.2022
- Oaths Act (1978). <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1978/19>, Erişim Tarihi: 15.06.2023

- Ordinance on oath of office (1987). <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19871183>, Erişim Tarihi: 02.07.2023
- Örselli, E. (2010). *Türkiye'de toplumsal ve yönetsel etik değerler ile ikilemler: Uygulamalı bir çalışma*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özkul, F. (2014). Anayasalarımızda laiklik ilkesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 4, 273-310.
- Öztürk, N. (2002). İlahi dinlerde yemin, keffaret ve kurban. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13 (13), 167-192.
- Pavlovic, M. S. (2018). Oath in the history of Serbian constitutionalism. *Zbornik Radova*, 52, 1559-1576.
- Phillips Jr, W. E. (2012). *Virginia law enforcement officers deviation from stated codes of ethics and oath of office*. (Doctoral dissertation). Colorado Technical University, Colorado.
- Resmi Gazete (1965). “Devlet memurları kanunu”, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 02.04.2023
- Resmi Gazete (1982). “Asli devlet memurluğuna atananların yemin merasimi yönetmeliği”, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=85483&MevzuatTur=3&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 22.02.2023
- Rutgers, M. R. (2010). The oath of office as public value guardian. *The American Review of Public Administration*, 40 (4), 428-444.
- Rutgers, M. R. (2013). Will the phoenix fly again? Reflections on the efficacy of oaths as a means to secure honesty. *Review of Social Economy*, 71 (2), 249-276.
- Rutgers, M. R. (2015). A history of the oath of office in the Netherlands. *The European publicservant: A shared identity*, 53-71.
- Sanal, R. (2000). Kamu kaynaklarını eriten yolsuzluk olaylarının hukuk zemininde önlenmesi olanağı. *Maliye Dergisi*, 135, 55-56.
- Sarıyıldız, G. (2002). Tanzimat ve Osmanlı bürokrasisinde yemin müessesesi. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 1, 251-268.
- Sommerstein, A. H. & Fletcher, J. (2007). *The oath in Greek society*. Exeter, UK: Bristol Phoenix Press.
- Sørensen, S. L. (2015). Neapolis’ ten yemin yazıtı. *Cedrus*, 3, 269-276.
- Steen, T. P. & Rutgers, M. R. (2011). The double-edged sword: Public service motivation, the oath of office and the backlash of an instrumental approach. *Public management review*, 13 (3), 343-361.
- The Encyclopedia of Religion and Ethics, (1917). “Oath”, 9, 430-438.
- Toptaş, K. & Kahya, Ö. (2019). Asurca ve Babilce metinlerde yemin. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23 (2), 315-330.
- Tural, M. (2022). Psiko-fenomenolojik açıdan Yahudilikte arınma ritüelleri. *Türk Din Psikolojisi Dergisi*, 5, 131-168.

Türkçe Sözlük I (1998). *Türk Dil Kurumu*.

Usta, A. (2010). Kamu görevlisinin etik amaç ve ahlaki yükümlülüğüne yönelik bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 468, 159-181.

Yalçın, A. (2020). Sözleşme aracı olarak dinsel ve dinsel olmayan yemin ifadelerine sosyolojik bakış. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 51, 295-317.

Yarcı, G. (2013). Osmanlıda yemin ve tahlif. İçinde Naskali, E. G. (Ed.), *Devlette yemin: Yemin kitabı*, (ss.17-72). Kitabevi Yayınları.

Yetkin, H. (2015). *Yahudi geleneğine göre ölüm cezasını gerektiren eylemler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yılmaz, E. (1989). *Medeni yargılama hukukunda yemin*. Yetkin Yayınları.

Yılmaz, H. (2019). *Yahudilikte günah kavramı ve büyük günahlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

5 U.S. Code Oath of Office (1966). <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2011-title5/pdf/USCODE-2011-title5-partIII-subpartB-chap33-subchapII-sec3331.pdf>, Erişim Tarihi: 03.01.2023